

ANAOKULLARINA GİDEN BEŞ VE ALTI YAŞ ÇOCUKLARININ SEÇİLMİŞ RESİMLİ KİTAPLAR HAKKINDAKİ BEĞENİLERİNİN İNCELENMESİ

Mübeccel SOFUOĞLU

Çocuklar ufuklarını genişletmek, anlayışlarını derinleştirmek ve sosyal kavrayışlarını geliştirmek için kitaplara gereksinim duyarlar.

İnsanın önemli özelliklerinden bazıları, hayatın ilk beş yılı esnasında gelişmektedir. Çevresinin bir parçası olarak ilk tanıdığı kitaplar olan resimli kitaplar, çocuğu dil ve resimle uyarmanın yanısıra, çocuğun tüm gelişim modelinde de çok büyük etki yapabilirler (1). Kitaplar, kullanmasını bilenler için daima bilgi, teselli ve zevk kaynağı olurlar.

Bir kitabın ancak, çocuklar ondan hoşlanıyorsa iyi bir kitap olduğu; aksi halde yetişkinler onu klâsik saysa bile, eğer çocuklarca okunmuyorsa veya içeriginden sıkılıyorlarsa, kötü bir kitap olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır (2).

Kendi çocukluklarını canlı olarak hatırlayan, duygulu, düşünceli, çocukları anlayışla gözleyen yetişkinlerin yazdığı eserler, çocukların ruhsal gereksinimlerini doyurmada onlara yardımcı olabilirler. Resimli kitaplar, çocuğun her bakışta başka bir ayrıntıyı görmesi, anlaması ya da kavraması bakımından en çok aranan ve sevilen türlerdir. Bu durumda farklı niteliklere sahip resimli kitapların çocuğun ruhsal ve zihinsel gelişmesini olumlu, ya da olumsuz olarak etkileyeceği ortadadır.

Beş ve altı yaş çocuğu, kitaba, üç-dört yaş çocuğundan daha büyük ilgi gösterir. Bu yaş çocukları insanlar, aile ilişkileri, oyun arkadaşları ve kendi çevrelerini yansıtan durumlar, diğer ülke çocuklarının yaşamları, bitkiler, taşlar, uzay gemileri, roketler, uçak-

lar, trenler, vapurlar, çeşitli otomobiller, her çeşit makineler (buldozerler, yol kazıcıları), yağmur - kar - rüzgâr gibi doğa olayları, hayvanlar (kediler, köpekler, atlar, balıklar ve daha az tanıdıkları develer, arslanlar, maymunlar ve filler), oyuncaklar, spor, kız - erkek arasındaki benzerlik ve farklılıklar, sevgi, ağırlığın ve müknaatısın açıklanması hakkındaki gerçek bilgiler, denizler, kabuklular (midye cinsi), dinazorlar, eski zamanlar, güneş ,ay, yıldızlar gibi konulara ilgi duyarlar (3; 4; 5; 6).

Kitap ile ilişki çocukta ilk olarak resim ile ve normal olarak onbir aylık iken başlamakta ve çocuk büyüdükçe kitaptan yararlanma imkânı artmaktadır (1).

Bu araştırma okul öncesi çağı çocukları için hazırlanan resimli kitapların içerik, fiziksel ve resimlendirme yönünden taşıdıkları özellikleri ortaya çıkarmak, beş ve altı yaşındaki kız ve erkek çocukların, «iyi» ve «kötü» özelliklerine göre seçilmiş altı resimli kitap hakkındaki beğenilerini saptamak amacı ile plânlanmıştır. Aynı zamanda resimli kitapların özellikleri bakımından değerlendirilmelerinde okul öncesi çağı çocuklarının beğenilerinin kullanıldığı ilk çalışmadır.

Yöntem

Araştırmada kullanmak için piyasadaki resimli kitaplar arasından resimli kitaplarda olması gereken özelliklere uyan ve uymayan niteliklerde «Canavar Karınca», «Ayşegül ve Sevimli Sıpa», «Kirpi Masalı», «Çizmeli Kedi», «Bambi ve Sevimli Dostları», «Ali ve Ayşe» isimli altı resimli kitap seçilmiştir.

Araştırmaya üst ve orta sosyo - ekonomik düzey çocuklarının devam ettikleri anaokullarından beş ve altı yaşlarında 100'er kız ve erkek çocuk katılmıştır. Alt sosyo - ekonomik düzey çocukları ise, kitapla daha az ilişki kuracaklarından dolayı sonucu saptırabileceklerinden araştırmaya alınmamışlardır.

Genel özellikleri bakımından «Kötü» ve «İyi» olarak sınıflanan altı resimli kitap, karşılaştırma olanağı sağlaması için bir kötü, bir iyi sırasında, ilk gün üçü, ikinci gün diğer üçü olmak üzere her sınıfta yüksek sesle çocuklara okunmuştur. Her üç kitap okunduktan sonra çocuklara teker teker ayrı bir odada, anlatılan kitaplardaki öykü ve resim beğenileri ve en çok hangi kitabı beğendikleri soru-

lup, yanıtları anket formuna kaydedilmiş ve toplanan veriler puanlama yöntemine göre değerlendirilmiştir.

Seçilen Resimli Kitaplar ve Özellikleri

Canavar Karınca

Yazan: Muzaffer Örkçüoğlu. Resimleyen: Engin Uç. Ankara, Örkçüoğlu Yayınları. 14 sayfa.

Talim ve Terbiye Dairesinin 24.3.1974 tarih ve 1495 sayılı yazıları ile tavsiye edilmiştir.

İyilik sever Mahir'in insanlara ve hayvanlara kötülük eden zalim kral tarafından zindana atıldığını duyan ve küçükken Mahir'in ölümünden kurtardığı canavar karıncaların kraliçesi, ordusunu toplayıp kralı ve onun gibi kötü olan insanları yer; böylece Mahir zindandan, halk da krallık yönetiminden kurtulur.

Cilt: Karton. Kâğıdın cinsi: Samanlı kâğıt, Punto: Orta boy küçük harf. Boyut: Küçük boydur.

Masal, temanın çok şiddetli bir ceza ile çocuğa iletilmek istenmesi, çocukların düşmanlık ve öç alma duygularını körüklemesi, siyah - beyaz çizimlerinin tamamlanmamış olması ve estetik bir zevk yaratmamasından dolayı «kötü» kitap niteliğini almıştır.

Ayşegül ve Sevimli Sıpa

Yazan: Gilbert Delahaye. Resimleyen: Marcel Marlier. İstanbul, Sümer Yayınevi. 17 sayfa.

—Cık, cık— diye ses çıkaran sıpa, sesinden dolayı satılma ihtimaline karşı, annesi ve çiftlikteki diğer hayvanlar tarafından saklanması için ormana götürülür; daha sonra ormanda onu gören Ayşegül ve kardeşi çiftliğe geri götürüp, annelerine gösterirler; anneleri de sıpayı öksürtünce boğazına takılan ot parçası çıkar ve sıpa kendi sesine kavuşur.

Cilt: Karton. Kâğıdın cinsi. I. hamur. Punto: Orta boy küçük harf. Boyut: Büyük boy.

Hayvanları tanıtıcı ve dinleyene hoş vakit geçirecek konusu, güzel ve canlı renkli resimleri, boyu ve kâğıt cinsi ile, metnin uzun-

luğuna rağmen, genel özellikleri gözönüne alınarak, bu hayvan öyküsü «iyi» kitap niteliğini almıştır.

Kirpi Masalı

Yazan: Can Göknil. İstanbul, Redhouse Yayınevi, 21 sayfa.

Çok dikenli olduğu için kimsenin arkadaşlık etmek istemediği kirpi, orman hayvanlarının susuz kalması üzerine, dikenleri ile gökyüzünü delip yağmur yağdırır ve böylece eş dost sahibi olur.

Cilt: Karton. Kâğıdın cinsi: I. hamur. Punto: Orta boy küçük harf. Boyut: Büyük boy.

Bu hayvan öyküsü, renkli resimlerinin gerçekçi olmayışı ve yağmurun yağışı hakkında verdiği bilgi ile çocukları yanılgıya düşürdüğü için «kötü» kitap niteliğini almıştır.

Çizmeli Kedi

Yazan: Charles Perrault. Resimleyen: Canadier. Ankara, Kurtuluş Yayınları, 12 sayfa.

Fakir bir değirmencinin oğluna ait olan kedi, kendini tehlikelere atarak, kıvrak zekâsı ve yaratıcılığını kullanıp ülkesinin kralı ile ilişki kurar; mallarına sahip olmak için dalkavukluğunu kullanarak dünyanın en zengin devini fare kılığına girmesi için kandırıp, yedikten sonra, efendisini zengin ederek, kralın kızı ile evlenmesini sağlar; böylece hem kendisi, hem de efendisi rahata kavuşur.

Cilt: Karton. Kâğıt cinsi: I. hamur. Punto: İri boy büyük harf. Boyut: Büyük boy.

Bu peri masalı genel özellikleri ve çocuk klâsikleri arasındaki yeri gözönüne alınarak «iyi» kitap niteliğini almıştır.

Bambi ve Sevimli Dostları

Resimleyen: Walt Disney. 1979. Toy Yayınları, 10 sayfa.

Bir yaz günü ormanda dolaşmaya çıkan küçük karaca Bambi, bir çok dostunu gördükten sonra «Yedi Cüceler»e misafir olur.

«Bambi ve Sevimli Dostları» adlı hayvan öyküsü resimdeki detaylara, cilt ve sayfalara özen gösterilmesine karşın, öykünün sonuçsuz bırakılması, konu ve tema açısından yetersiz olması bakımından «kötü» kitap niteliğini almıştır.

Ali ve Ayşe

Yazan: Sten Hegeler. Resimleyen: Gerda Nystad. İstanbul, Tabu Yayınevi, 29 sayfa.

Kitap, beş yaşındaki Ali'nin kız ve erkek çocukların büyüme-leri, cinsiyet özellikleri ve çocuk doğumu hakkındaki sorularına an-nesinin verdiği yanıtları içermektedir.

Cilt: Karton. Kâğıt cinsi: I. hamur. Punto: Orta boy büyük harf. Boyut: Büyük boy.

«Ali ve Ayşe» isimli öğretici kitap, konusu ve siyah - beyaz çizgi resimleri ile okul öncesi çağı çocuğunun cinsiyet farkları ve çocuk doğumunun nasıl olduğu hakkındaki sorularını, gerçekçi resim ve anlatımla, çocukların yaşına uygun olarak açıkladığı, çocukların bu konuda yanlış terimler ve bilgiler edinmesine engel olduğu ve öğretici niteliği fazla olduğu için «iyi» kitap niteliğini almıştır.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucunda beş ve altı yaş grubu çocuklarının beğen-dikleri kitapların iyiden kötüye ve en yüksek puandan en düşük puana doğru sırası ile: «Ayşegül ve Sevimli Sipa», «Çizmeli Kedi», «Ali ve Ayşe», «Kirpi Masalı», «Bambi ve Sevimli Dostları» ve «Ca-navar Karınca» olduğu bulunmuştur. Her iki yaş grubunda da, ço-cuklar kitaplara iyiden kötüye doğru sıralanacak biçimde değer vermişlerdir. Böylece iyi özellikteki kitapları yeğledikleri, diğerlerini yetersiz buldukları ortaya çıkmıştır. «İyi» kitabı seçme, beş ve altı yaşta önemli farklılık göstermemiş, çocuklar gerçekçi hayvan öykü-lerine, peri masallarına, öğretici ve iyi özellikleri bulunan kitaplara, yani; «Ayşegül ve Sevimli Sipa» ya, «Çizmeli Kedi»ye, «Ali ve Ayşe» ye; «Kirpi Masalı», «Bambi ve Sevimli Dostları» ve «Canavar Karınca»dan yüksek puan vermişlerdir (Tablo I).

Tablo — I : Beş ve Altı Yaş Kitap Seçimi

Yaş	KİTAPLAR					
	Canavar Karınca	Ayşegül ve Sevimli Sipa	Kirpi Masalı	Çizmeli Kedi	Bambi ve Sevimli Dostları	Ali ve Ayşe
5 yaş	22	313	171	269	140	251
6 yaş	34	318	160	294	128	245
TOPLAM	56	631	331	563	268	496

Ayrıca, araştırmada beş ve altı yaş çocuklarının kitapların içeriklerine verdikleri değer, resimlendirilmelerine verdikleri değerden yüksektir; bu da çocukların resimli kitapların içeriklerini, resimlendirilmelerinden daha çok beğendikleri kanısını vermektedir. Örneğin: «Bambi ve Sevimli Dostları» adlı hayvan öyküsünde resimlendirme ve fiziksel yapıya önem verilmesine rağmen, öyküde konu ve tema yoktur.

Beş ve altı yaş kız ve erkek çocuklarının en çok beğendikleri kitaba verdikleri değerlerin birbirine yakın olması, her iki yaş grubunda da en çok beğenilen kitaplara benzer değerler verildiği izlenimini bırakmakta ve iyi özelliklere sahip kitapların daha çok beğenilip, kötü kitapların istenilmediği kanısını desteklemektedir.

Beş yaş kız ve erkek çocuklarının, okunan altı kitabın tüm özelliklerine ve beğendikleri kitaplara verdikleri genel değerler arasındaki farkın önemsiz olması, çocukların kitapları değerlendirmede benzer görüşlere sahip oldukları kanısını vermektedir. Ancak altı yaş çocuklarında bu değer, beş yaş çocuklarının genel değerinden yüksektir. Burada yaşın yükselmesi ile birlikte kitaplara daha isabetli değerler verildiği, değerlerin artmasından anlaşılmaktadır. Altı yaş grubunda masal değerlerinin yüksek bulunması, bu yaş çocuklarının hayal gücünün en çok geliştiği çağa (7-8) yaş) yaklaşımları ile ilgili bulunabilir.

Her iki yaş grubunda da, çocukların iyi nitelikteki resimli kitaplara yüksek, kötü nitelikteki kitaplara ise düşük değer vermeleri, kitaplar arasında bir ayırım yapabildiklerini ve kötü nitelikteki kitapları beğenmediklerini ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

1. Alpay, M., Anhegger, R. : Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları, Cem Yayınevi, İstanbul, 1975.
2. Arbuthnot, M. H., Sutherland, Z. : Children and Books, Scott-Foresman and Company, Chicago, 1972.
3. Tuncer, N. : Türkiye'de Yayınlanmış Resimli Çocuk Kitapları, Hacettepe Üniversitesi, Kütüphanecilik Bölümü Doktora Tezi, Ankara, 1974.
4. Larrick, N. : A Parent's Guide to Children's Reading, Pocket Books New York, 1969.
5. Georgiou, C. : Children and Their Literature, Prentice - Hall, Inc, New Jersey, 1968.
6. Whitehead, R. : Children and Their Literature: Strategies of Teaching, Prentice - Hall, Inc, New Jersey, 1968.